

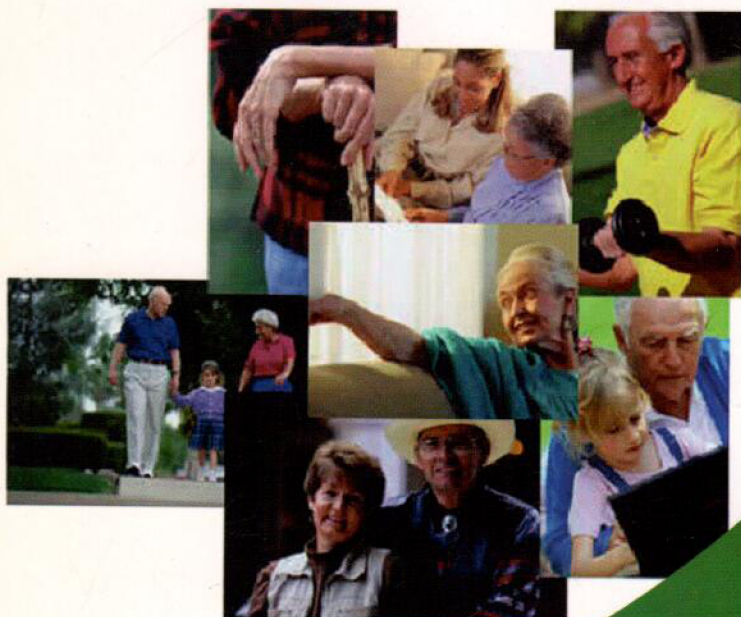

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

مرکز تحقیقات سالمندی

مبانی خدمات بهداشتی - اجتماعی مبتنی بر جامعه ویژه سالمندان

نویسنده:

دکتر کیان نوری

زیر نظر: دکتر سادات سید باقر مداح

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مبانی خدمات بهداشتی - اجتماعی مبتنی بر جامعه و اثره سالمندان

گردآوری و تالیف : دکتر کیان نوروزی

استادیار گروه پرستاری دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

زیرنظر : دکتر سادات سید باقر مداح

استادیار گروه پرستاری دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

ریاست شورای عالی آموزش پرستاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

سرشناسه : نوروزی، کیان، ۱۳۴۷-
عنوان و نام پدیدآور : مبانی خدمات بهداشتی- اجتماعی مبتنی بر جامعه ویژه سالمندان / گردآوری و تألیف کیان نوروزی؛
زیر نظر سادات سید باقر مداح
مشخصات نشر : تهران: رسانه تخصصی، - دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۸۷
مشخصات ظاهری : ۲۰۰ص:، مصور .
شابک : ۵-۵۶-۲۸۶۹-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه ؛ ص. ۱۷۲- ۱۸۰.
موضوع: سالمندان - بهداشت.
موضوع: سالمندان - خدمات اجتماعی.
موضوع: سالمندان - پرستاری و مراقبت.
شناسه افزوده : سید باقر مداح، سادات، ۱۳۱۷،
رده بندی کنگره : ۱۳۸۷ ن ۸۶ ن ۵۶۴/۸ RA
رده بندی دیویی : ۶۱۳/۰۴۳۸
شماره کتابشناسی ملی : ۱۳۰۶۷۴۴

انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

۱- اوین، روبه روی دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
انتشارات دانشگاه
تلفن : ۲۲۱۸۰۱۱۵ - ۲۲۱۸۰۰۸۱
۲- خیابان نوفل لوشاتو، نرسیده به تقاطع ولیعصر، خیابان رازی، پلاک ۱۰۰، واحد ۲
انتشارات رسانه تخصصی
تلفن: ۶۶۷۳۷۱۳۳ - ۶۶۷۳۷۳۳۲ - ۶۶۷۳۷۳۳۲ - ۹۱۲۳۰۴۹۱۰۹

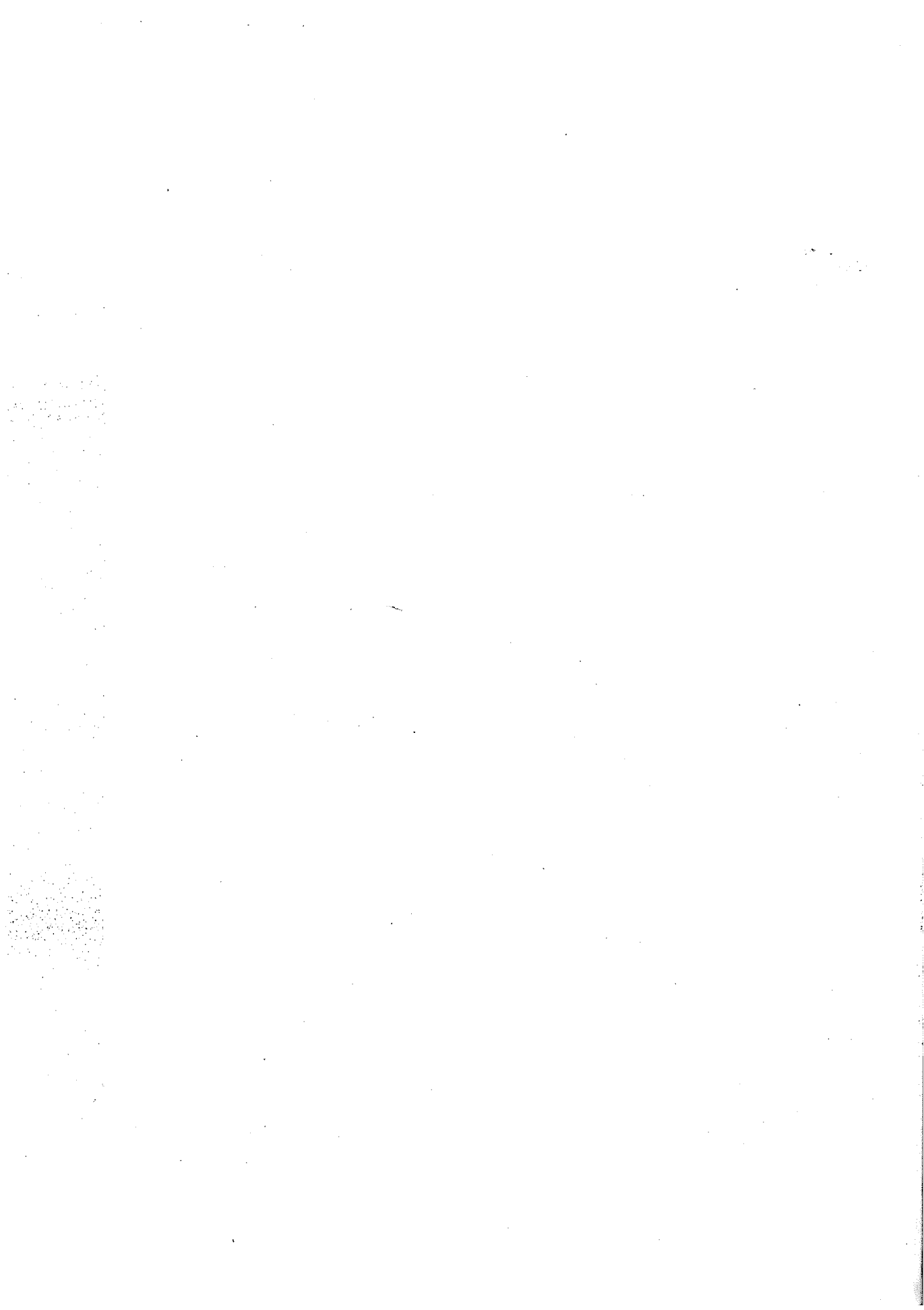
مبانی خدمات بهداشتی - اجتماعی

مبتنی بر جامعه ویژه سالمندان

- مؤلف: دکتر کیان نوروزی
- زیر نظر: دکتر سادات سید باقر مداح
- ویراستار ادبی: همایون مؤمنی
- طراح جلد: سحر وزیرزاده
- چاپ اول: ۱۳۸۷
- شمارگان : ۸۰۰
- شابک: ۵-۵۶-۲۸۶۹-۹۶۴-۹۷۸
- قیمت: ۳۰۰۰ تومان

این کتاب را تقدیم می کنم به:

- مادر مهربانم؛ او که شیوه زندگی اش « سالمندی سالم » را به من می آموزد.
- سرکار خانم دکتر سادات سید باقر مداح « مادر پرستاری ایران »
او که تبلور بخش « سالمندی فعال و پویا » می باشد.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول

لزوم و اهمیت تدارک خدمات بهداشتی - اجتماعی مبتنی بر جامعه برای سالمندان ۱۳

فصل دوم

مفاهیم بنیادی مرتبط با طراحی سرویسهای خدماتی بهداشتی - اجتماعی ویژه سالمندان ۲۳

تئوری سیستمها ۲۵

مدل تعامل سیستمهای کینگ ۲۸

مدل سیستمهای مراقبت بهداشتی نیومن ۳۰

مدل سیستم های ارائه شده برای استفاده در اجتماعات ژئوپولتیکی ۳۲

مدل سیستمهای عمومی لاندی - بارتون ۳۴

مدل اجتماع بعنوان شریک (مدل مشارکت اجتماعی) ۳۵

مدل چند بعدی ۳۶

مفهوم جامعه ۳۷

بهداشت و سلامت اجتماعی ۳۸

پرستاری بهداشت جامعه ۳۹

بهداشت جامعه و ابعاد و اجزاء آن ۴۰

مراقبتهای پرستاری مبتنی بر جامعه ۴۴

پژوهش در سیستم های (خدمات) بهداشتی ۴۵

فصل سوم

سالمندی و پرستاری سالمندی ۴۷
پرستاری سالمندی ۴۹
نگاهی به گذشته ۴۹
نگرش نسبت به پدیده سالمندی در دنیای امروز ۵۱
نگرش جوامع به سالمندی در دنیای فردا ۵۲
اصول ارتقاء و بهبود سلامتی سالمندان ۵۳
پیش نیازهای یک برنامه ارتقاء سطح سلامتی برای سالمندان ۵۵

فصل چهارم

نیازهای مراقبتی سالمندان و انواع سامانه های مراقبتی ۶۷
مراقبتهای بیمارستانی یا مراقبتهای حاد ۶۹
خصوصیات سالمندان مراجعه کننده به مراکز مراقبتی حاد ۶۹
خصوصیات و ویژگیهای محیطهای مراقبتی حاد ۷۰
فلسفه مراقبت در بیمارستانهای حاد ۷۱
خطرات بستری شدن در بیمارستان برای سالمندان ۷۲
ارتقاء و بهبود خدمات مراقبتی بیمارستانی ۷۲
پرستاری در مراکز مراقبتی حاد سالمندان ۷۳
فلسفه خدمات مراقبتی پرستاری سالمندی در بیمارستان ۷۳
وظایف، نقشها و مسئولیتهای پرستار در جریان ارائه مراقبتهای حاد به سالمندان ۷۴
زمینه های پژوهشی و روندهای آتی در مراقبتهای حاد از سالمندان ۷۷
خدمات مراقبتی مبتنی بر جامعه (مراقبت در منزل، ...) ۷۹

۸۲.....	حالت‌های انتخابی مسکن سالمندان
۸۵.....	خدمات مراقبتی مبتنی بر جامعه و در منزل برای سالمندان
۸۷.....	منابع حمایت اجتماعی برای مددجویان سالمند
۸۸.....	ساختار حمایت‌های اجتماعی سالمندان
۸۹.....	اجزاء تشکیل دهنده حمایت اجتماعی
۹۰.....	تأثیر فرایند سالمندی بر مکانیسم های حمایتی غیررسمی
۹۱.....	انواع مکانیسم های حمایتی غیررسمی
۹۴.....	مدلهای مراقبت از سالمندان باهدف منفک کردن موقتی خانواده از مسئولیتهای مراقبتی
۹۴.....	نیاز به مراقبتهای فرجه ای در جمعیت سالمند
۹۵.....	نقش پرستاران در مراقبتهای فرجه ای
۹۶.....	اثرات و نتایج اجرای برنامه های مراقبت فرجه ای
۹۷.....	سیاستهای اجتماعی و برنامه ریزی های آتی در مورد خدمات مراقبتی فرجه ای
۹۸.....	روند سیاستهای آتی در مورد خدمات مراقبتی فرجه ای
۹۹.....	خدمات مراقبتی در منزل
۱۰۰.....	مدل مراقبتهای پرستاری در منزل

فصل پنجم

۱۱۵.....	ساختارهای مراقبتی مبتنی برجامعه ویژه سالمندان ساکن در مناطق شهر
۱۲۱.....	سالمندان در مناطق شهری
۱۲۳.....	لزوم اجرای مطالعات برروی سالمندان ساکن مناطق شهری
۱۲۳.....	چارچوب و زیرساختار مراقبتهای بهداشتی مبتنی برجامعه
۱۳۱.....	شاخصهای بهداشت عمومی چه هستند؟
۱۳۱.....	شاخصهای اجتماعی چه هستند؟
۱۳۲.....	شاخص های سالمندی - تلفیقی از شاخص های اجتماعی و بهداشت عمومی
۱۳۴.....	معیارهای مربوط به انتخاب شاخص های سالمندی

- فهرستی از شاخص های مربوط به سالمندی قابل بررسی در مناطق شهری..... ۱۳۸
- ضرورت ایجاد و توسعه پایگاه داده ای مرکزی از شاخص های مربوط به سالمندی..... ۱۴۸
- برنامه ریزی خدمات بهداشتی برای سالمندان..... ۱۵۰
- اصول ارائه مراقبتهای بهداشتی برای سالمندان..... ۱۵۱
- جمع آوری اطلاعات بمنظور کمک به فرایند برنامه ریزی و سیاست گذاری..... ۱۵۲

فصل ششم

- مروری بر خدمات مراقبتی بهداشتی - اجتماعی مبتنی بر جامعه ویژه سالمندان در جهان..... ۱۵۵
- مراقبتهای بهداشتی مبتنی بر جامعه در جنوب استرالیا(شهر آدلاید)..... ۱۵۷
- سالمندی در آتلانتا ، فولتن کانتی ،جئورجیا: بهداشت جامعه و سیاستهای اجتماعی..... ۱۶۵
- مراقبتهای بهداشتی جامعه نگر در کلان شهر بانکوک..... ۱۷۳
- مراقبتهای بهداشتی جامعه نگر در هنگ کنگ..... ۱۷۹

منابع ۱۹۱

سخن ناشر

اصلاح و بهبود کمی و کیفی فرآیند نشر و چاپ کتاب، همواره با دشواری های جدی همراه بوده است، و به دلیل اهمیت کار مستلزم هماهنگی لازم بین ساختارهای موجود علمی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، اجرایی و... در سطوح مختلف می باشد.

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی که یکی از متولیان تربیت نیروی متخصص در زمینه پیشگیری و کاهش مشکلات و آسیب های اجتماعی در جامعه می باشد، می کوشد تا به رغم تمام سختی ها در این راه گام برداشته و به نشر آثار پردازد، تا برآیند نتیجه آن منجر به افزایش دانش و تغییر در افکار و رفتار جمعی شود.

انتشارات دانشگاه امیدوار است با عنایت ایزد منان، هم یاری و هم اندیشی صاحب نظران و اهل فن در این راه پرفراز و نشیب موفق شود، لذا کلیه اساتید و متخصصان عزیز را به همکاری گرم و صمیمانه دعوت می کند.

میهن عزیز ما ایران به عنوان کشوری در حال توسعه درصد قابل ملاحظه ای از سالمندان نیازمند دریافت خدمات مراقبتی و بهداشتی را به خود اختصاص داده است. که برای پاسخگویی به نیازهای مراقبتی آنها طراحی و بکارگیری سیستمهای مراقبتی لازم به نظر می رسد. با امید به اینکه تدوین کتاب حاضر گامی در مسیر دستیابی به بسته های خدماتی بهداشتی - اجتماعی مورد نیاز سالمندان عزیز باشد، لذا مطالعه آن را به محققان، اساتید، دانشجویان و سایر علاقه مندان توصیه می نمایم.

انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

پیشگفتار

امروزه جوامع انسانی با چالش بزرگی به نام افزایش شدید جمعیت سالمندان نسبت به کل جمعیت خود، رو به رو هستند به گونه ای که پیش بینی می شود تا سال ۲۰۲۰ تعداد سالمندان به یک میلیارد نفر برسد.

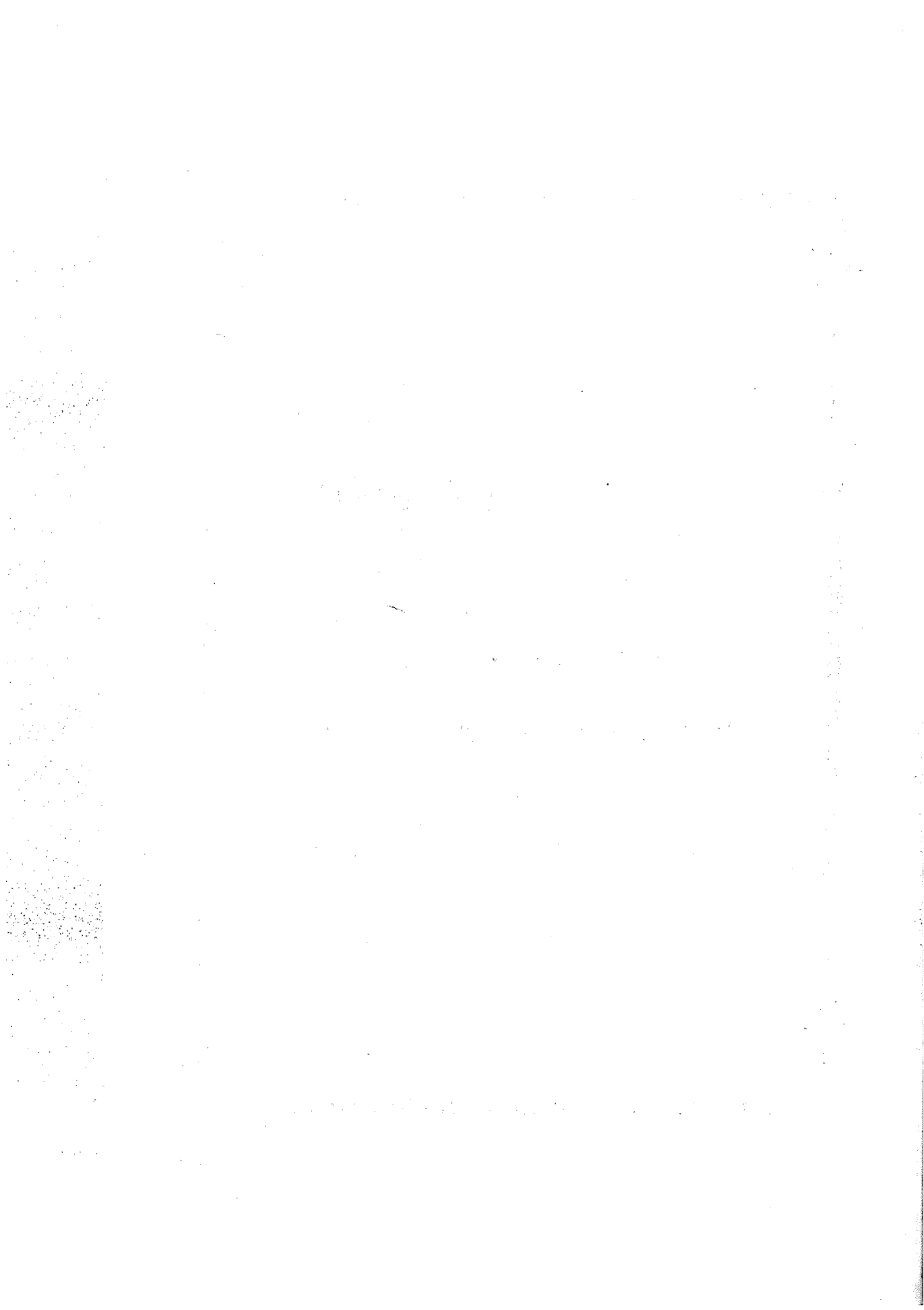
نکته قابل توجه در این میان آن است که ۶۰٪ افراد سالمند در کشورهای در حال توسعه زندگی می کنند، کشورهایی که آمادگی لازم برای رویارویی با پدیده سالمندی و پیامدهای بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی آن را دارا نمی باشند، بدین ترتیب به نظر می رسد که مدیران و سیاستگذاران مربوطه در اینگونه کشورها برای به حداقل رساندن فاصله های موجود در زمینه ارتقاء و بهبود عملکرد سیستمهای بهداشتی ارائه کننده خدمات تخصصی به گروه سالمندان در مقایسه با کشورهای پیشرفته باید با بهره گیری از اصول و روشهای مطرح در "پژوهش در سیستمها" و خدمات بهداشتی به طراحی و اجرای الگوهای اولیه ای از این نوع خدمات تخصصی اقدام نموده و پس از ارزشیابی فرایندها و برآوردهای مورد انتظار و رفع اشکالات احتمالی، اضافه شدن این بسته های خدماتی جدید را در بدنه سیستم بهداشتی توصیه نمایند. امروزه چالش رودرروی پژوهش در سیستم های (خدمات) بهداشتی، به دست دادن اطلاعات و دانش لازمی است که در هر یک از مراحل مختلف برنامه ریزی و توسعه سیستم ها (خدمات) بهداشتی سیاست گذاری ها و برنامه های اجرایی مورد نظر را مورد حمایت و تأیید قرار دهد.

در حال حاضر در کشورهای توسعه یافته مدل های گوناگونی از سیستم های ارائه کننده خدمات مراقبتی ویژه سالمندان تدارک دیده شده است که این سیستم ها پاسخگوی نیازهای خاص هر گروه از سالمندان می باشند. کلینیک های روزانه، سرویس های خدمات مراقبتی در منزل، مؤسسات ارائه کننده خدمات پرستاری تخصصی، مراکز نگهداری سالمندان، خانه های گروهی و مراقبتهای ویژه مراحل انتهایی زندگی نمونه هایی از این گونه سیستم های مراقبتی می باشند.

این در حالی است که در میهن عزیز ما ایران نیز به عنوان کشوری در حال توسعه درصد قابل ملاحظه‌ای از سالمندان نیازمند دریافت خدمات و بهداشتی، در سطح جامعه « زندگی » می‌نمایند که برای پاسخگویی به نیازهای مراقبتی آنها طراحی و به کارگیری سیستم‌های مراقبتی با لحاظ نمودن عواملی همچون: منابع و امکانات موجود و قابل دستیابی (مالی و نیروی انسانی)؛ مسائل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر منطقه و ویژگی‌های خاص گروه‌های مختلف سالمندان لازم به نظر می‌رسد. با امید به این که تدوین کتاب حاضر گامی هر چند کوچک در مسیر تحقق دستیابی به بسته‌های خدماتی بهداشتی - اجتماعی مورد نیاز سالمندان عزیز باشد.

فصل اول

لزوم و اهمیت تدارک خدمات
بهداشتی - اجتماعی مبتنی بر جامعه
برای سالمندان

مقدمه

پدیده سالمندی^۱ حاصل سیر طبیعی زمان است که منجر به تغییرات فیزیولوژیکی، روانی و اجتماعی می شود؛ سالمندی پدیده ای نیست که خاص یک گروه مشخص باشد بلکه همه افراد آن را به مرور تجربه خواهند کرد [۱].

امروزه جوامع بشری با چالش بزرگی بنام افزایش شدید نسبت جمعیت سالمندان به کل جمعیت خود روبرو هستند، که این امر بعلت پیشرفتهای بهداشتی و کاهش نرخ موالید و مرگ و میر مطرح گردیده است. پیش بینی می شود که تا سال ۲۰۲۰ تعداد سالمندان به یک میلیارد نفر خواهد رسید. به طور متوسط ۱۶٪ جمعیت کشورهای صنعتی را افراد سالمند تشکیل می دهند و پیش بینی می شود تا چند دهه آینده این میزان تا ۳۰٪ افزایش یابد. نکته قابل توجه در این میان آن است که ۶۰٪ افراد سالمند در کشورهای در حال توسعه زندگی می کنند، کشورهایی که آمادگی لازم برای روبرویی با پدیده سالمندی و پیامدهای بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی آن را دارا نمی باشند [۲].

به طور کلی مسایل بهداشتی سالمندان از مسایل بهداشتی جوانان و میان سالان متفاوت است، و حیطه مراقبت از افراد سالمند نیز به طور مستمر با کشفیات جدید در علوم پزشکی گسترش می یابد [۳].